TOPDOGOPLEIDING
ALPHEN A/D RIJN FEBRUARI 2023

(Hulpverlenings)methodiek met Ondersteuning van honden

25 November 2022

Foto: Noornaam

Inhoud

Inleiding 2
Competentieprofiel Topdogtrainers 3
Vooropleiding *3*
Houding *4*
Programma 5
Contactmomenten *8*
Theorie *8*
Praktijk *9*
Opleidingsactiviteiten 10
Inhoudelijk *10*
Methodes van pedagogisch en therapeutisch werken 10
Methodes van proces- en uitkomst evaluatie. 11
Verdieping Ethologie. 11
Ras specifieke eigenschappen 11
Verdieping Methodes en theorieën over leren van en aan dieren 12
Hygiëne. 12
AAI-kwaliteitsregister (AKR) 12

"The dog is a gentleman; I hope to go to his heaven, not man's."
Mark Twain

Inleiding

> "Door met een hond te werken, leer je veel over je manier van communiceren, je uitstraling en je lichaamstaal. Een hond houdt je een spiegel voor."
>
> Teders van Bladel (2014), Topdogtrainer

De Topdog methodiek is een kortdurende hulpverleningsmodule waarbij psychosociaal hulphonden worden ingezet voor een brede doelgroep met verschillende problematieken (zie bijlage 1 voor een samenvatting van de methodiek). De methodiek is in 2007 door Rob Mos ontwikkeld naar voorbeelden uit het *Animal-assisted Therapy* (AAT) model. AAT beoogt een verbetering in het psychische, sociale, emotionele, gedragsmatige, cognitieve en/of fysieke functioneren van de deelnemer. Bijlage 2 bevat een overzicht van de resultaten, waaruit is af te lezen dat dergelijke verbeteringen in het functioneren worden behaald bij verschillende doelgroepen.

Inmiddels telt Nederland meer dan 50 Topdogtrainers. Veel trainers zijn werkzaam als hulpverlener, leraar, gedragswetenschapper, orthopedagoog, enzovoort. Naast het brede scala aan kennis over hondengedrag, wordt er in de opleiding tot Topdogtrainer veel aandacht besteed aan de vaardigheden die een trainer nodig heeft om de methodiek succesvol in te kunnen zetten. Zo weten afgestudeerde Topdogtrainers hoe ze gedragstherapeutische principes kunnen toepassen en van elke situatie een succeservaring kunnen maken. De theoretische kennis en het opdoen van praktijkervaringen, in combinatie met de begeleiding van en examinering door ervaren opleiders, zorgen ervoor dat de opleiding in didactisch opzicht compleet is.

In dit document komen de volgende zaken aan bod:

- Competentieprofiel van Topdogtrainers
- Beschrijving van de opleidingsactiviteiten

Competentieprofiel Topdogtrainers

Een Topdogtrainer moet over verschillende vaardigheden beschikken om het trainingstraject in goede banen te leiden. De subtiele signalen van de hond moeten worden vertaald naar de deelnemer en de juiste lichaamstaal moet op een stimulerende manier worden aangeleerd. Daarnaast staat de training bekend om het 'niet praten maar doen', waardoor de trainer niet (uit zichzelf) uitgebreid de probleemsituatie of eventuele knelpunten gaat bespreken. In plaats daarvan is de trainer constant een brug aan het slaan van de trainingssituatie naar het dagelijks leven van de deelnemer. Door het veranderen van de hormoonhuishouding (vrijkomen oxytocine en daling cortisol), is de deelnemer op onderbewust niveau aan het werk en dit uit zich in onbewuste gedragsveranderingen. De trainer merkt deze onbewuste gedragsveranderingen op en benadrukt de positieve effecten ervan, waardoor het zelfvertrouwen van de deelnemer groeit. Hierdoor ontstaat een stijgende lijn in de positieve ontwikkelingen. In de transfer van de training naar de dagelijks leven leert de deelnemer, door te oefenen in verschillende contextuele situaties, deze onbewuste gedragsveranderingen bewust in te zetten. De opmerkzaamheid, timing, verbale- en non-verbale gesprekstechnieken en nog veel meer vaardigheden van de trainer zijn dus vaak bepalende factoren voor het resultaat van de training. Deze vaardigheden, evenals de kennis over hondengedrag, leren de Topdogtrainers in de opleiding.

Vooropleiding

De opleiding tot Topdogtrainer is op HBO-niveau. Studenten die de opleiding (willen) volgen, moeten daarom beschikken over minimaal HBO-denkniveau. De vooropleiding van de studenten moet aansluiten bij het werkveld van Topdogtrainers, zodat de trainingen op de juiste manier toegepast kunnen worden. Dit kan in het gebied van de hulpverlening zijn, bijvoorbeeld als maatschappelijk werker, (ortho)pedagoog, (toegepast) psycholoog of (ergo)therapeut. Een opleiding gericht op de gezondheidzorg is ook mogelijk, bijvoorbeeld pediatrie, fysiotherapie, osteopathie of logopedie. In feite zijn de Topdogtrainingen toepasbaar in allerlei werkvelden waar het ondersteunen van mensen centraal staat. Een opleiding tot leraar of zorgcoördinator op een school is dus ook geschikt. Zonder passende vooropleiding is het alsnog mogelijk om de opleiding te volgen.

Houding

Topdogtrainers hebben altijd een positieve, stimulerende houding. Ze gaan oplossingsgericht te werk en stellen zich empathisch op. Ook tijdens de ´droogoefeningen´, waarbij de trainer voor hond speelt, wordt de motiverende houding vastgehouden. Topdogtrainers zijn altijd respectvol, maar wel assertief. Ze hebben een voorbeeldfunctie voor de deelnemer en stellen zich in het contact dan ook rustig en vriendelijk, maar wel duidelijk op.

Topdogtrainers werken met hun eigen hond. Hierdoor kennen ze de hond door en door, wat de veiligheid vergroot. De afwezigheid van een handler betekent echter wel dat de trainer zich moet kunnen richten op zowel de signalen van de hond als het gedrag van de deelnemer. Hiervoor is aandacht en concentratie vereist. Mocht er toch een rumoerige situatie ontstaan waarin de hond mogelijk onvoorspelbaar gedrag gaat vertonen, dan is de trainer er verantwoordelijk voor om het in goede banen te leiden. Dit betekent dat de trainer over daadkracht beschikt, een goed probleemoplossend vermogen heeft en emotioneel stabiel is, zodat er snel en rationeel gehandeld kan worden. Hoewel deze situaties vrijwel niet voorkomen, zou een trainer die er de juiste draai aan geeft er zelfs een succeservaring van kunnen maken.

Tot slot moeten Topdogtrainers flexibel zijn, omdat er bij de doelgroep waarmee gewerkt wordt nog wel eens wat tussen kan komen. Daarnaast zijn ze flexibel in de zin dat er gemakkelijk van het programma uit de methodiek kan worden afgeweken, wanneer dat nodig is bij een deelnemer. De trainers hebben ook kennis van de verschillende problematieken waarmee gewerkt wordt en de trainingen worden, afhankelijk van de problematiek en behoeften van de deelnemer, zoveel mogelijk op maat gemaakt.

Programma

In het schema hieronder staan de activiteiten van de opleiding tot Topdogtrainer per lesblok weergeven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het behandelen van theorie en het oefenen van de vaardigheden in de praktijk.

Les	Theorie	Praktijk	Thuisstudie
1. 10-02-2023 (09.30 – 12.00 uur)	*Methodiek* • Kennismaking • Uitleg over de opleiding *Gedragsleer* • Uitleg lesmateriaal	Basishouding	
10-02-2023 (13.00 – 15.30 uur)	*Methodiek* • Ontstaan van Topdog *Gedragsleer* • Een hond is een wolf in een carnavalspak • Ontwikkelingsgeschiedenis Recente inzichten	Matching met 2 honden (binnen)	Lezen methodiek + gedragsleer *Film* Therapietoepassingen
2. 17-02-2023 (09.30 – 12.00 uur)	*Methodiek* • Diergeleide interventies • Wat en waar is Topdog? • Ontwikkeling *Gedragsleer* • Ontwikkelingsfases bij honden	Sessie 1 Prikkelarm (binnen)	Lezen methodiek + gedragsleer *Film* De wolf in uw huiskamer (Desmond Morris)
17-02-2023 (13.00 – 15.30 uur)	*Methodiek* • Doelgroep • Doelstellingen • Structuur *Gedragsleer* • Rasgroepen en rassen	Sessie 2 Prikkelarm (binnen)	Lezen methodiek + gedragsleer *Film* Onderzoek zilvervossen in Siberië
3. 10-33-2023 (09.30 – 12.00 uur)	*Methodiek* • Werkzame componenten • Kaders • Trainers *Gedragsleer* • Karakter, intelligentie en opvoeding	Sessie 3 Prikkelarm (binnen)	Lezen methodiek + gedragsleer *Film* Wolven in Duitsland

Les	Theorie	Praktijk	Thuisstudie
10-03-2023 (13.00 – 15.30 uur)	*Methodiek* • Honden • Routing • (Lindenhout Jeugdzorg) • Schematraining *Gedragsleer* • Leerprocessen bij honden	Sessie 4 Prikkelarm (binnen)	Lezen methodiek + gedragsleer *Film* Hondenhandelaren
4. 17-03-2023 (09.30 – 12.00 uur)	*Methodiek* • Inhoud van de training • Effecten van de training • Onderzoek van Guttmann *Gedragsleer* • Opvoeden en begeleiden van honden	Sessie 5 (buiten)	Lezen methodiek + gedragsleer *Film* Documentaire Topdog training
17-03-2023 (13.00 – 15.30 uur)	*Gedragsleer* • Diensthonden • Hondentaal	Sessie 6 (buiten)	Lezen methodiek + gedragsleer
5. 24-03-2023 (09.30 – 12.00 uur)		Praktijkexamen Matching + sessie 1	
24-03-2023 (13.00 – 15.30 uur)		Praktijkexamen Sessie 2	
6. 31-03-2023 (09.30 – 12.00 uur)		Praktijkexamen Sessie 3	
31-03-2023 (13.00 – 15.30 uur)		Praktijkexamen Sessie 4	
7. 07-04-2022 (09.30 – 12.00 uur)		Praktijkexamen Sessie 5	

Les	Theorie	Praktijk	Thuisstudie
07-04-2023 (13.00 – 15.30 uur)		Praktijkexamen Sessie 6	
8. 14-04-2023 (09.30 – 12.00 uur)	Schriftelijk examen over methodiek en gedragsleer		
14-04-2023 (13.00 – 15.30 uur)		Gedragsobservaties	Hondenrassen
9. 21-04-2023 (09.30 – 12.00 uur)		Gedragsobservaties	Hondenrassen
21-04-2023 (13.00 – 15.30 uur)		Gedragsobservaties	Hondenrassen
10. 28-04-2023 (09.30 – 12.00 uur)		Proeftoets gedragsobservatie	
28-04-2023 (13.00 – 15.30 uur)		Toets gedragsobservatie & EHBO voor honden	
11. t/m 16. In overleg in mei & juni 2023		Coaching op de werkvloer	
Nader te bepalen datum		Afsluiting met lunch en presentatie reflectieverslag	

De verschillende componenten van de opleiding worden hieronder toegelicht.

Contactmomenten

De Opleiding Topdogtrainer bevat 26 dagdelen met fysieke contacturen. De lesdagen vinden plaats bij onze leslocatie in Alphen aan den Rijn. Mogelijk dat er een aantal dagdelen vinden plaats in losloopgebieden nabij Alphen aan den Rijn. De details volgen tijdens de opleiding. Ook kunnen we waar nodig de theoretische lessen online aanvullen. Het laatste deel van de opleiding gaat om een coaching traject, waarbij de student een training uitvoert onder supervisie van een opleider.

Theorie

Tijdens de lesdagen worden de bijeenkomsten uit de methodiek en de werkzame factoren erachter doorlopen. Hierbij wordt theorie behandeld over hondengedrag en hondenlichaamstaal en er wordt verteld waar een trainer op let tijdens de oefeningen.

Gedurende de weken voor aanvang van het schriftelijke examen besteden de studenten gemiddeld 10 uur zelfstudie in de week aan het bestuderen van het lesmateriaal, de verplichte literatuur en de films. Dit bedraagt in totaal 150 uur aan thuisstudie, waarvan gemiddeld 100 uur wordt besteed aan het verwerven van theoretische kennis. De overige 50 uur wordt besteed aan het leren van de methodiek en de nodige achtergrondinformatie.

Het lesboek van de opleiding, genaamd Basisopleiding Topdogtrainers, is in 2020 aangepast aan de hand van de moderne kynologische inzichten. Dit boek bevat de methodiekbeschrijving, inclusief theoretische onderbouwingen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van het boek ‘Een vlekkeloos hondenleven’. Dit boek gaat over de hondengedragsleer en is geschreven door de Belgische dierenarts Ilse Rediers. Het is een zeer uitgebreide en gedetailleerde beschrijving van hondengedrag naar de laatste wetenschappelijke inzichten. Beide teksten zijn bekend bij Prof. dr. Marie-José Enders-Slegers.

Praktijk

Tijdens de eerste lesdagen worden zowel de droogoefeningen als de oefeningen met de hond herhaaldelijk uitgevoerd. De daaropvolgende lesblokken omvatten de praktijkexamens. Deze examens zijn interactief en dienen daarom voor de rest van de groep ook als praktijkervaring. Er worden 5 observatietrainingen uitgevoerd. Het doel hiervan is om de geleerde theorie over hondengedrag en hondenlichaamstaal eigen te maken door het in de praktijk te herkennen en te ervaren. Het is ook van belang voor het waarborgen van de veiligheid tijdens de trainingen, omdat Topdogtrainers de vertaling moeten kunnen maken van de lichaamstaal van de hond naar de deelnemer. Tijdens de observatietrainingen wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende rasgroepen. De gedragsobservaties zijn onderdeel van de examinering. Tot slot doen de studenten praktijkervaring op door middel van de coaching op de werkvloer. Iedere student voert 5 trainingssessies uit met een deelnemer. De sessies worden voor- en nabesproken met de opleiders, waarbij de student feedback ontvangt.

Opleidingsactiviteiten

Opleidingsaspect	Wordt behandeld d.m.v.
Theorie	1. Lesblokken Theorie leren
Praktijk	1. Lesblokken 2. Observatietrainingen 3. Coaching sessie
Thuisstudie	1. Methodiek leren 2. Onderbouwing methodiek leren 3. Verplichte literatuur 4. Films
Waar nodig	Online extra (les)momenten

Inhoudelijk

Tijdens de opleiding tot Topdogtrainer komen de volgende zaken aan bod:

Methodes van pedagogisch en therapeutisch werken (en daarnaast preventie, rehabilitatie, gezondheidsbevordering met dieren en natuur) met gezelschapsdieren en boerderijdieren.

De Topdog methodiek omvat verschillende theorieën die verklaren waarom zowel de fysieke als mentale gezondheid van deelnemers vooruitgaat. De methodiek richt zich daarom wat betreft de trainingsactiviteiten enkel op de samenwerking met de hond, om de positieve effecten van de mens-dierinteractie te stimuleren. De trainer zorgt ervoor dat de deelnemer altijd succeservaring opdoet in het begeleiden van de hond, waardoor het zelfvertrouwen ontwikkelt. Doordat er voornamelijk over de hond gepraat wordt in plaats van de probleemsituatie van de deelnemer, ontstaat er vertrouwen in de trainer en krijgen deelnemers vaak na verloop van tijd zelf de behoefte om problemen te bespreken. De trainer kan in dit gesprek altijd terugvallen op de (eerder waargenomen) gedragingen van de hond als reactie op emoties, de houding of het gedrag van de deelnemer.

De methodiek is hierdoor toepasbaar op een brede doelgroep met uiteenlopende problematieken, van kinderen met gedragsstoornissen tot volwassenen met een burn-out of psychiatrische problemen.

Methodes van proces- en uitkomst evaluatie.

De Topdog methodiek omvat twee evaluatiemomenten. Halverwege de training wordt een tussenevaluatie uitgevoerd, waarbij wordt gekeken naar hoe het proces tot dusver verloopt. Soms zijn doelen al behaald en soms moet er na de tussenevaluatie worden bijgestuurd. In de eindevaluatie wordt op dezelfde manier gekeken hoe de deelnemer zich gedurende het traject heeft ontwikkeld. Het originele meetinstrument bestaat uit een vragenlijst waarop de deelnemer aangeeft in hoeverre hij/zij verbetering merkt op de volgende gebieden: *ontspanning, concentratievermogen, expressiviteit, assertiviteit, zelfbeheersing, sociale omgang met leeftijdsgenoten/volwassenen, angsten, stemming, zelfvertrouwen en psychiatrische problemen.* De deelnemer geeft aan of er duidelijk, een beetje of geen verbetering wordt opgemerkt. Het evaluatieformulier bevat de stempel van AAIZOO en IAHAIO.

Trainers hebben tegenwoordig ook de mogelijkheid om hun trainingen te laten evalueren door een onafhankelijke partij: Dr. Steffie van der Steen, hoofddocent aan de Rijksuniversiteit Groningen en onderzoeker naar de effecten van dierondersteunde interventies. De evaluaties worden door de deelnemers digitaal ingevuld, waarbij de gemaakte ontwikkeling op de verschillende psychosociale gebieden wordt aangegeven door middel van schaalvragen.

Verdieping Ethologie: diergedrag, normale ontwikkeling en gedrag van minstens 1 in AAI ingezette diersoort.

In de methodiek leren deelnemers hoe ‘hondentaal’ werkt, zodat ze de hond op een vriendelijke manier kunnen begeleiden. De eerste en tweede opleidingsperiode staan daarom in het kader van hondengedrag en hondenlichaamstaal. Gedurende de stageperiode wordt hierin ook praktijkervaring opgedaan. De studenten leren tijdens de lesavonden welke betekenissen gedragingen en (de combinatie van) subtiele signalen van honden hebben en tijdens de observatietrainingen maken ze zich deze kennis eigen. De studenten doen dus veel ervaring op in het herkennen van signalen en weten welke gedragingen en houdingen daarbij gepast zijn, waardoor deelnemers kunnen worden geïnstrueerd in het begeleiden van een hond op een rustgevende manier.

Ras specifieke eigenschappen

De studenten leren hoe hondenlichaamstaal werkt, inclusief de beperkingen die bepaalde hondenrassen met specifieke uiterlijke kenmerken hierin ondervinden. In de tweede opleidingsperiode, wanneer de gedragsobservaties worden uitgevoerd, staat het herkennen van de rasgroep waartoe een hond behoort centraal. Daarbij leren de studenten de karakteristieke rastypische eigenschappen van de verschillende rasgroepen.

Verdieping Methodes en theorieën over leren van en aan dieren.

In het theoretische deel van de opleiding wordt veel aandacht besteed aan methodes om honden gewenst gedrag aan te leren, bijvoorbeeld klassieke en operante conditionering. Tijdens het praktijkdeel wordt hier ook mee geoefend, omdat dit in de trainingen ook met de deelnemers wordt gedaan. Verder draait de hele methodiek om het leren van de honden. De hond spiegelt het gedrag van de deelnemers. Wanneer deelnemers zich rustig en zelfverzekerd opstellen, zullen ze dit terugzien in het gedrag van de hond. Wanneer deze verschillen worden ervaren, leidt dat tot gedragsverandering en daarmee ook verandering in gevoelens en gedachten.

Hygiëne: standaarden ontwikkelen voor mens en dier bij het werken in AAI; preventieplannen maken om risico op infectie, allergie, zoönose te verkleinen.

Aan het eind van de opleiding, voordat de afgestudeerde Topdogtrainers aan de slag kunnen met het geven van trainingen, worden hun honden getest op geschiktheid voor het werk. De honden ondergaan een gedragstest om de betrouwbaarheid van het karakter en het plezier in het werk te beoordelen. Tijdens de gedragsbeoordeling wordt ook gecontroleerd of de honden voldoen aan de vaccinatie standaarden. Het is van belang dat de honden geen ziektes kunnen meedragen, omdat er met kwetsbare doelgroepen word gewerkt. Infectiegevaar wordt verkleind door het nemen van algemene veiligheidsmaatregelen om ongevallen te voorkomen. Verder worden de omstandigheden van een deelnemer voor aanvang van een training in kaart gebracht. Tot slot is er één bijeenkomst toegevoegd waarop de studenten van een dierenarts les krijgen over (het voorkomen en herkennen van) hondenziekten.

AAI-kwaliteitsregister (AKR)

Wil je je als professional laten registeren in het AKR? Lees dan hier alle regels en mogelijkheden: https://aairegister.nl/aai-professionals/

Kosten

De kosten voor de opleiding die start in februari 2023 zijn €3500,- (BTW vrij). Dit is inclusief lesmateriaal, leesboek, koffie & thee. Daar zit ook bij inbegrepen dat je hond wordt getest en gecertificeerd.

In 4 termijnen betalen is mogelijk.